

Павлишин О. В. – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9444-4734>;

Кравчук О. В. – слухач магістратури навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4193-3750>;

Лев О. Р. – слухач магістратури навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4427-281X>

Антропологічно-правові виміри професійної деформації моральної свідомості працівників Національної поліції України

Метою статті є комплексне дослідження професійної деформації моральної свідомості працівників Національної поліції України, яке обумовлене, насамперед, тим, що процес професійного самовизначення та реалізації в антропологічному вимірі є не лише одним зі шляхів особистого розвитку людини, а й реалізації сенсу життя, тоді як зміни моральної свідомості працівників з огляду на особливості їхньої професійної діяльності трансформують ціннісні орієнтири соціального суб'єкта як людини правової. **Методологія. Стрижневим методологічним підходом у дослідженні є антропологічний. Системно-структурний підхід надає можливість комплексно розглянути феномен професійної деформації працівників Національної поліції України. У дослідженні акцентовано на структуруванні та проведенні комплексного аналізу чинників, що призводять до професійної деформації моральної свідомості працівників Національної поліції, а також надання рекомендацій за результатами проведеної роботи з метою профілактики професійної деформації працівників правоохоронних органів. **Наукова новизна** публікації випливає з мети, що тісно пов'язана із запропонованим антропологічно-правовим підходом, методологією та завданнями, які відтворюють ціннісну основу дослідження. Так, у статті наголошено на тому, що схильні до деформації переважно представники найбільш соціально значущих професій: педагоги, медики, юристи, працівники правоохоронних органів, військові, народні представники, державні службовці, працівники сфери обслуговування, соціальні працівники, психологи. З огляду на результати наукових досліджень за цією проблематикою, було зазначено, що найбільш небезпечні наслідки має саме професійна деформація в працівників правоохоронних органів, яка безпосередньо позначається на моральній свідомості фахівця. Як складний феномен мораль розглянуто крізь різні структурні форми, які регламентують суспільні відносини: моральна вимога, моральний закон, ідеальні моральні орієнтири, вищі моральні цінності, моральні принципи, моральні ідеали, моральні критерії, моральні норми, моральні правила поведінки, етичні уявлення, моральна необхідність. Коли йдеться про професійну деформацію моральної свідомості та правосвідомості працівників правоохоронних органів, то найчастіше мають на увазі комплекс негативних явищ і рис, які формуються стихійно чи свідомо в окремих представників цієї професійної групи всупереч суспільним, державним вимогам, стандартам професійної діяльності та поведінки, очікуванням громадської думки. Природно, що їх приховано, але вони виражають нову установку індивідуальної ціннісної свідомості й реалізуються в поведінці, діях за умов відсутності зовнішнього контролю. Такі настанови та дії можуть мати суспільно небажаний, неприпустимий або небезпечний, протиправний характер. **Висновки.** На підставі аналізу й узагальнення інформації щодо низки порушень і перевірки статистичних даних про такі події було отримано висновок, що ці порушення законності здебільшого є наслідком не тільки професійної деформації моральної свідомості окремих працівників Національної поліції України, а й браку дієвого механізму контролю та вимогливості з боку керівників, низького рівня організації виховної роботи, морально-психологічної підготовки й навчання особового складу. Розробляючи програму щодо запобігання професійній деформації працівників Національної поліції України, доцільно, по-перше, удосконалювати нормативно-правові бази функціонування правоохоронних органів, порядку проходження служби різними категоріями працівників; передбачати внесення змін і доповнень до чинних нормативних актів; по-друге, передбачати заходи в межах чинної нормативно-правової бази з акцентом на низовій ланці.**

Ключові слова: антропологія права; Національна поліція України; професійна деформація; моральна свідомість; моральні норми; моральні принципи; професійна етика.

Вступ

Професійна сфера є однією з найбільш важливих площин для реалізації потенціалу людини в сучасному житті. Актуальність дослідження професійної деформації працівників правоохоронних органів обумовлена насамперед тим, що процес професійного самовизначення та

реалізації є одним зі шляхів особистого розвитку людини, а також, для багатьох, реалізації сенсу життя. У цьому сенсі проблема професійної деформації постає в іншому вигляді, адже від неї страждає не тільки ефективність і результативність працівника як бойової одиниці, але потерпає й вагомніше – сприйняття реальності

індивідом, деградація морально-етичних якостей особистості, що призводить до фактичної втрати її суспільством, яке проголошує інший вектор та цінності.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є комплексне дослідження професійної деформації моральної свідомості працівників Національної поліції України в контексті антропологічно-правового підходу та з урахуванням того, що зміни моральної свідомості працівників у зв'язку з особливостями їхньої професійної діяльності трансформують ціннісні орієнтири соціального суб'єкта як людини правової.

З огляду на зазначене вище, мають бути сформовані такі завдання: визначити природу, спрямованість і наслідки чинників, які впливають на професійну деформацію моральної свідомості працівників правоохоронних органів, спираючись на наявні в цій галузі дослідження та методологію філософсько-правової науки; об'єднати частини отриманих даних в єдине ціле та визначити фактори, що стримують професійну деформацію у працівників правоохоронних органів; розкрити сутність феномену професійної деформації та природу чинників, що впливають на її формування; дослідити фактори запобігання або недопущення прояву деформації у співробітників правоохоронних органів, визначити найбільш ефективні умови щодо профілактики професійної деформації моральної свідомості працівника Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу

Явище професійної деформації не є чимось новим, воно добре відоме сучасній науці завдяки прикладам, які показали, що найбільше схильні до деформації представники таких професій: працівники правоохоронних органів, військові, керівники, депутати, чиновники, соціальні працівники, юристи, педагоги, медики, продавці, психологи. У представників кожної професії симптоматика деформації виявляється особливо, адже це залежить від специфіки умов праці: у вчителів вона проявляється як надлишковий контроль, догматизм та авторитарність; у програмістів має форму оптимізації навколишніх процесів та структурування предметів, речей, дій. Однак найбільш небезпечні наслідки має професійна деформація у працівників правоохоронних органів (зокрема Національної поліції України), оскільки прямо впливає на їх моральну свідомість, моральне ставлення, моральну діяльність і моральні відносини.

Як складний соціокультурний феномен, мораль у науковій літературі розглянуто через різні прояви – духовні, нормативні та суспільно-організовані форми, що мають певну структуру.

Насамперед, це об'єктивні еталони моралі, які регламентують суспільні відносини, і автори трактують їх по-різному, а саме: моральна вимога (Л. Абрамова), моральний закон (І. Кант, Г. Лазутіна), ідеальні моральні орієнтири, вищі моральні цінності (В. Малахов), моральні принципи, моральні ідеали, моральні критерії (А. Кобліков, Н. Шумиліна), моральні норми, моральні правила поведінки (Л. Карамушка, А. Кобліков, Н. Шумиліна), етичні уявлення (Л. Карамушка), моральна необхідність (Л. Абрамова).

По-друге, спрямованість особистості на виконання моральних еталонів. У цьому контексті науковці говорять про моральне самовизначення, моральний вибір (Л. Абрамова, І. Кант, В. Мовчан, А. Фортова), налаштованість на етичні стосунки (Л. Карамушка), моральну установку, добру волю індивіда до узгодження своїх дій з інтересами суспільства (Г. Лазутіна), моральне ставлення (О. Кутєпов, В. Мовчан).

По-третє, відповідна моральним еталонам поведінка особистості: моральна дієздатність (Г. В. Ф. Геґель), моральна поведінка (І. Кант, Л. Карамушка), моральна діяльність (Л. Абрамова, В. Мовчан), моральна мотивація діяльності (О. Кутєпов), моральні відносини (Г. Лазутіна), моральна практика (В. Мовчан).

По-четверте, моральна оцінка результатів діяльності (О. Кутєпов).

Узагальнюючи погляди науковців щодо структури моралі особистості, доцільно визначити такі її компоненти: 1) моральна свідомість (когнітивний компонент моралі); 2) моральне ставлення (емоційно-ціннісний компонент моралі); 3) моральна поведінка (поведінковий компонент моралі); 4) моральні відносини (інтерактивний компонент моралі). Зв'язок «моральна свідомість – моральне ставлення – моральна поведінка – моральні відносини» утворює єдине ціле, а елементи моралі як соціокультурного феномену та нормативної системи взаємно регулюються. Як відзначають дослідники цієї проблематики, у єдності моральної свідомості, моральної поведінки та морального ставлення показано суспільність як сутнісну визначеність людського життя. (Koteliukh, & Larionov, 2015, p. 27-32).

Професійна деформація (від лат. *deformatio* – позбавлення форми; спотворення, перекозчення) – комплекс негативних змін у структурі особистості, що виникають під впливом змісту, організації та умов службової діяльності. Професійна деформація може бути сформована внаслідок виконання будь-якої професійної діяльності, але найімовірніша вона у представників професій у системі відносин «людина – людина»: педагогів, лікарів, юристів тощо. Деформація зумовлює специфічну трансформацію характеристик особистості, що позначається на її здатності досягати певної мети та виконувати службові обов'язки (так, у

співробітників правоохоронних органів пильність поступово перетворюється на невинуватий підозріливість та недовіру до людей, або ж іноді навпаки, впевненість – на самовпевненість, халатність чи безтурботність). Такий фахівець хибно трактує мету своїх зусиль, шляхи та засоби її досягнення. Причому подібне явище характерне представникам усіх професій, і на початку особистісні зміни є корисними та бажаними, але саме тоді, коли змінюється моральна свідомість фахівця та відбувається трансформація його особистісних ціннісних установок, це є тривожним сигналом переходу адаптації в деформацію.

У представників юридичної сфери спостерігаємо такі деформації особистості:

а) зумовлене дією професійного стереотипу стійке упереджене ставлення до об'єкта службової діяльності (правопорушника, затриманого, звинуваченого, засудженого); домінування схематизму мислення позбавляє працівника здатності індивідуально підходити до вирішення службового завдання, обмежує вибір ним засобів впливу на людей, зменшує тактичну гнучкість, здатність маневрувати в професійному спілкуванні тощо;

б) адаптація до правопорушників, тобто некритичне ставлення до них, прагнення не стільки зрозуміти їх, скільки виправдати;

в) перенесення стилю службового спілкування на неслужбові взаємні відносини;

г) загальна та надмірна «професіоналізація» особистості, що виявляється у звуженні кола інтересів і потреб, зниженні їх соціального навантаження.

Можливість професійної деформації особистості, як відзначав академік Ю. С. Шемшученко у власних виступах і працях, зберігається протягом усього періоду виконання професійних функцій. Якщо ж подивитися на цей феномен ще ширше, з позицій філософської антропології, соціальної філософії та філософії права, то деформація моральної свідомості – явище, що пронизує всю людську історію. Зміни в моральній свідомості соціальних суб'єктів призводили їх до маргіальності, а потім така свідомість ставала основою субкультур і контркультур, останні нерідко задавали нові вектори суспільного розвитку (дослідники цієї проблематики наводять такі приклади, як релігійні реформації, комуністичну, нацистську ідеологію, фашизм, деякі деструктивні релігійні культури, тоталітарні секти тощо). Деформації свідомості були основою як позитивних, так і негативних соціокультурних змін.

Коли йдеться про деформацію моральної свідомості та професійної правосвідомості працівників правоохоронних органів, то мають на увазі негативні явища, риси, які формуються стихійно чи свідомо в окремих представників цієї професійної групи всупереч суспільним, державним вимогам, стандартам професійної

діяльності та поведінки, очікуванням громадської думки. Уявлення про належне, справедливе, бажане й припустиме у діяльності правоохоронців складається в суспільстві, у власне професійній групі, закріплюється у законах і підзаконних актах. Моделі поведінки та діяльності, що закладаються на таких засадах, поступово під впливом негативних факторів соціального середовища, особливостей професійної діяльності можуть розвиватися, руйнуватися і натомість створюватися індивідуальні, корпоративні, привнесені ззовні уявлення, несумісні з суспільними, професійними вимогами.

Природно, що хоч вони й приховані, але виражають нову установку індивідуальної ціннісної свідомості й реалізуються у поведінці, діях в умовах відсутності зовнішнього контролю. Такі настанови та дії можуть мати суспільно небажаний, неприпустимий або небезпечний, протиправний характер.

Слід враховувати, що інколи люди з деформованою моральною свідомістю можуть проникати до правоохоронних органів з метою досягнення корисливих цілей, задоволення амбіцій тощо. Деформація моральної свідомості та професійної правосвідомості правоохоронців може відбуватися під тиском ззовні, коли для досягнення моральної, правової мети використовуються брудні, неправові засоби. Подібні та інші деформації моральної та правової свідомості працівників юридичної професії мали місце й у далекому минулому, і в роки радянської влади, не подолані вони й у незалежній Україні, як свідчать дослідження (Lozovoi, & Petryshyn, 2004).

Слід зазначити, що професійна деформація у співробітників правоохоронних органів, як і в інших професіях, тісно пов'язана з моральним вибором. З урахуванням того, що моральний вибір є усвідомленим наданням переваги тому чи іншому варіанту поведінки згідно з особистісними чи суспільними моральними установками, людина, що складає присягу й вступає на службу до лав Національної поліції, таким чином, вже робить моральний вибір, що об'єктивно спрямований на утвердження добра в суспільстві. Теорія професійної етики правоохоронця спрямовує фахівця на чітке усвідомлення того, що діяльність всіх правоохоронних органів, зокрема, і Національної поліції України, насамперед, ґрунтується на методі переконання. З метою підтримання публічного порядку, ефективної протидії злочинності, – можливе і застосування примусу, але в межах, чітко окреслених законом.

Як представник державної влади працівник Національної поліції повинен бути об'єктивним, доброзичливим, тактовним, коректним, гідно поводитись. Його служба – це необхідна і почесна справа, що вимагає високих загальнолюдських і професійних якостей.

Загальні засади морального вибору правоохоронця конкретизуються в положеннях Закону України «Про Національну поліцію», який визначає коло його обов'язків, серед яких головним є ствердження верховенства права, захист демократичних цінностей, прав і свобод громадян, підтримка спокою, порядку, сприяння розбудові Української держави, правового, соціального суспільства.

Основні вимоги до морального вибору працівника Національної поліції України перелічені в положеннях Присяги та Наказі МВС України «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських», в яких зазначено, що у своїй професійній діяльності працівник Національної поліції України повинен дотримуватись принципів, висловлених у Кодексі ООН щодо поведінки посадових осіб правоохоронних органів, основ етичних норм працівників поліції держав-учасниць міжнародних організацій, законах України «Про запобігання корупції» та «Про дисциплінарний статут Національної поліції України», що вимагають від нього не допускати жодних проявів дискримінації на ґрунті статі, раси, мови, релігії, національності, громадянства, соціального походження, матеріального стану, політичних та інших переконань. Не допускати проявів жорстокого або принизливого ставлення до людей, поважати їх природне право на життя, законні права, свободу думки, совісті, самовираження, збереження здоров'я, мирного зібрання, володіння майном. Виявляти стійкість, принциповість, непримиримість у боротьбі зі злочинністю, мужність і сміливість, високу фізичну, вольову та інтелектуальну готовність до дій у складних, нестандартних ситуаціях. Критично ставитися до власних професійних якостей та поведінки. Постійно працювати над самовдосконаленням, підвищенням свого професійного загальнокультурного рівня.

З метою забезпечення дотримання цих моральних принципів професійної діяльності та створення противаг їх порушенню в документах, які регулюють роботу працівників Національної поліції України, встановлено норми, що передбачають відповідальність співробітників. Зокрема, вони відбиті в таких нормативно-правових актах: Кримінально-процесуальному Кодексі України (статті, що стосуються затримання та арешту громадянина); в Законі України «Про відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» (крім всього передбачено відшкодування також і моральних збитків); в Законі України «Про Національну поліцію» (статті, що визначають відповідальність поліцейських, щодо неналежного виконання своїх

обов'язків). Причин професійно-моральної деформації досить багато. Умовно всі вони можуть бути розділені на об'єктивні та суб'єктивні (водночас вони доповнюють одна одну).

Об'єктивними причинами професійної та моральної деформації можна назвати:

1. Специфічність професійної діяльності, постійні фізичні та психічні перевантаження, перевтома, негативні наслідки конфліктних та екстремальних ситуацій, що приховують небезпеку для життя і здоров'я, дефіцит часу.

2. Постійний контакт зі злочинним середовищем, негативним впливом правопорушника, який негативно впливає на моральну свідомість працівників, сприяє розбещенню особистості.

3. Недоліки в організації та керуванні діяльністю (недосконалість звітності, неефективна взаємодія служб, «відсоткоманія»).

4. Негативний вплив колег по роботі, що допускає зловживання владними повноваженнями, формалізм і байдужість до людей, халатне ставлення до службових обов'язків.

5. Відсутність систематичного та дієвого контролю з боку вищого керівництва за роботою підрозділу та безпосереднього начальника – за діяльністю працівників.

6. Неналежне оперативне-технічне оснащення.

7. Неприятливі побутові умови та сімейні відносини.

8. Помилки в підборі, розміщенні та вихованні кадрів.

9. Прорахунки у вихованні працівників (неуважність або формальне виконання).

Серед *суб'єктивних причин* можна виокремити:

1. Низький службово-професійний рівень і небажання удосконалювати професійні якості (самозаспокоєність, зниження самокритичності, переоцінка свого професійного досвіду).

2. Розгубленість, психологічна невідготовленість до роботи, відсутність навичок й умінь контролювати своє поведіння, бажання будь-яким способом зняти психологічне навантаження (розхитаність, зловживання спиртними напоями).

3. Неприятливий морально-психологічний клімат у колективі, відсутність єдності інтересів особистості та всього колективу.

4. Недостатня розвиненість морально-ділових і вольових якостей працівників.

5. Невміння відокремлювати інтереси справи від інтересів кар'єри.

6. Невміння працівників раціонально організувати робочий час, а також позбуватися фізичних та психологічних стресів, відволікатися від негативних емоцій у позаслужбових відносинах і в родині.

Крім відзначених причин доцільно виокремити групу чинників, вплив яких у комплексі підсилює або уповільнює причини професійної деформації.

1. *Юридичні*: недосконалість карно-процесуального законодавства; нечітка урегульованість оперативної роботи; відсутність юридичних гарантій, що обмежують працівників органів від протизаконних наказів і вказівок керівництва.

2. *Економічні*: відсутність чітких економічних стимулів; «зрівнялівка» в оплаті; можливість стягнення побічної матеріальної й іншої вигод у повсякденній роботі; недостатнє технічне обладнання (комп'ютерною технікою, автотранспортом тощо); відсутність напрацьованої матеріально-технічної бази.

3. *Організаційні*: слабкий підбір у розміщенні кадрів; слабкий контроль з боку керівництва; специфічність роботи Національної поліції України; погана організація внутрішнього обліку та контролю, у тому числі, некоректні критерії оцінки роботи; недостатні заходи для підвищення кваліфікації працівників; некомпетентне втручання керівництва в роботу.

4. *Інтелектуальні*: низький рівень професійних знань; недостатній рівень політичної, правової та загальної культури; недоліки у вихованні та самовихованні підлеглих.

5. *Соціально-психологічні*: брутальність і невірноваженість керівників; соціальна, групова, національна нетерпимість; зайва самовпевненість; надмірне марнославство та кар'єризм; низький самоконтроль.

Резюмуючи вищесказане, підкреслимо: неухважність до моральної культури, до морально-психологічного клімату службового колективу веде не тільки до зниження якості службової діяльності, але й призводить до загальної деградації, до повного розвалу колективу. Саме тому, на наш погляд, важливу роль відіграють особистісні професійно-моральні переконання кожного працівника правоохоронних органів.

Професійно-моральні переконання – це основна моральна настанова, яка визначає мету й напрям вчинків працівника Національної поліції України, тверда впевненість у пріоритетах професійних цінностей, заснована на певній ідеї та світогляді. Однак знання й розуміння професійно-моральних норм, зовсім не свідчать про сформованість переконання. Успіх формування професійно-моральних переконань залежить від особистості тих фахівців, які є прикладом для наслідування. Їх світогляд, професійно-моральна переконаність і пристрастність, особистий приклад впливають на утвердження моральних переконань працівників міліції громадської безпеки. Чіткими професійно-моральними переконаннями стають моральні знання, самостійно глибоко продумані, критично опрацьовані, знання, що застосовують у

професійній діяльності повсякденно (Mihorian, 2011, p. 4).

Необхідно зазначити, що для поліпшення морального стану працівників правоохоронних органів було видано низку відомчих нормативно-правових актів МВС України: «Про надзвичайні події та покарання винних», «Про профілактику нещасних випадків невинного характеру, пов'язаних із самогубством серед персоналу ОВС і військовослужбовців внутрішніх військ МВС України», «Про незадовільний стан дисципліни і законності серед особового складу та заходи реагування» тощо.

Аналіз наявної інформації щодо певних порушень і перевірки на місцях свідчать, що дані порушення законності, як правило, є наслідком професійної та моральної деформації окремих працівників Національної поліції України, відсутності дієвого механізму контролю та вимогливості з боку деяких керівників, низького рівня організації виховної роботи, морально-психологічної підготовки й навчання особового складу. Варто зазначити, що проблема професійної деформації працівників-правоохоронців неодноразово була предметом дослідження широкого загалу науковців (Е. Айроян, С. Безносос, Н. Вітрук, З. Кісіль, Л. Колодкін, В. Коломієць, І. Медведєв, В. Павленін, Ю. Стригуненко та ін.). Під час наукового пошукування з'ясовано, що фактори розвитку професійної деформації працівників правоохоронних органів проаналізовано С. Борисовою, В. Коломійцем, Н. Матюхіною, Г. Рябовим, Ю. Стригуненко та ін. Вчені зазначили, що професійна деформація працівників Національної поліції України здебільшого зумовлена специфікою професійної діяльності правоохоронців (О. Бандурка, С. Борисова, Н. Матюхіна, І. Медведєв, В. Олійников та ін.). Так, Н. П. Матюхіна професійну деформацію особового складу правоохоронних органів значною мірою пов'язувала з особливостями професійної діяльності працівників, яким досить часто необхідно діяти в екстремальних ситуаціях, в умовах дефіциту часу; впливом злочинної моралі; формуванням стереотипів поведінки, типів реакцій, які надалі можуть призвести до аморальних вчинків, викривленню особистісних якостей. Дослідниця зазначала, що «...одним із поширених проявів професійної деформації є вживання алкоголю на службі та поза нею... Працівники органів внутрішніх справ є представниками влади й саме тому наслідки пияцтва та алкоголізму серед них мають ще більш обтяжуючий характер як для них безпосередньо, так і для ОВС і суспільства загалом (Matiukhina, 2002, p.84). Схильність до подібних міркувань знаходимо в роботах О. М. Бандурки, який писав: «...Працівники міліції піддаються безупинному впливу негативних моральних факторів, які виявляються в поведінці право-

порушників, злочинців та інших осіб, із якими їм доводиться мати справу в процесі службової діяльності. ...Можливість «звикнути» до зла, стати вкрай підозрілим, душевно зачерствіти... не пояснювати й не аргументувати свої дії щодо громадян через усвідомлення своєї влади, призводить до того, що без потреби використовуються засоби примусу, задля посилення свого авторитету як представника влади... і, як результат, в окремих працівників... розвивається професійна деформація» (Bandurka, 2004, р. 148-150). Стресогенний характер професійної діяльності, який проявляється у підвищеному ризику, постійних психічних і фізичних перевантаженнях, негативні наслідки конфліктних і екстремальних ситуацій, владні повноваження, постійний контакт зі злочинним середовищем – ось далеко не повний перелік особливостей професійної діяльності працівників, які провокують розвиток у них професійної деформації (Ю. В. Стригуненко та інші вчені). Справді, специфіка діяльності працівників Національної поліції України така, що їм доводиться мати справу з негативними сторонами життя, працювати в екстремальних умовах із великим морально-психологічним і фізичним навантаженням, спілкуватися з різними категоріями громадян, виконувати посадові обов'язки в ситуаціях із непередбачуваним результатом, ризиком травмування, поранення або загибелі, великою емоційною насиченістю за дефіциту позитивних вражень, встановлювати контакт із правопорушниками, для яких характерне негативне ставлення до закону, деформовані психіка, свідомість і мораль. «Маючи справу найчастіше з особливим контингентом людей, – порушниками закону, – відзначає В. С. Олійников, з боку працівника... не припустимі крайнощі стосовно них... надмірна підозра, прискіпливість, недовіра до винної людини. За такого підходу досить легко уявити, що переважна більшість населення – це потенційні правопорушники. Спостерігається перенесення їх негативного ставлення до злочинців на правослужняних громадян. Почуття неприязні, ворожості, підозрілості може перерости в агресивність, жорстокість як властивість особистості». Отже, специфічні особливості діяльності працівників Національної поліції України можуть впливати на їх особистісні характеристики та сприяти розвитку у них професійної деформації.

Наукова новизна

Отже, професійна деформація моральної свідомості – це результат спотворення морально-ціннісних ідеалів, принципів й орієнтирів правоохоронця під впливом негативних чинників професійної діяльності та навколишнього середовища, яка за умови відсутності запобіжних заходів і відповідної протидії даним проявам і

тенденціям є передвісником поступової деградації моральних, професійних й особистісних якостей особистості. Підтвердженням цього є характерні ознаки її прояву – деформація відтворюється не лише на моральній свідомості, але й на діловому спілкуванні та ефективності службової діяльності загалом. Зокрема, про деформацію моральної свідомості правоохоронця свідчить наявність таких ознак: переважання корисливих цілей, замкнутість, холодність, цинізм, байдужість до людей та своєї професійної діяльності, свідоме нехтування принципами та нормами моралі, втрата почуття службового обов'язку й особистісної відповідальності. Ознаками деформації професійних стосунків є: спрощення ділового спілкування (зниження культури й етики спілкування з громадянами, звернення на «ти» або невиправдане вживання пестливих форм із малознайомими людьми, покликане показати зверхність над співрозмовником, а також вживання нецензурних висловів і спілкування суржиком); перевищення повноважень у стосунках із громадянами; приниження честі та гідності; ненадання допомоги; невиправдане застосування фізичної сили, спеціальних засобів і зброї; засвоєння елементів кримінальної субкультури (кримінального жаргону, норм поведінки, звернення до іншої людини) та їх використання у своїй діяльності; грубість; втрата ініціативи у роботі (орієнтація лише на виконання наказів і розпоряджень керівників; неналежне виконання посадових обов'язків; установка на пріоритетність поточного процесу діяльності, імітація активної діяльності; переоцінка звичних методів роботи та недооцінка необхідності впровадження нових методів діяльності, інновацій; установка на формалізовані, документально оформлені професійні дії за недостатньої уваги до людини). І, нарешті, ознаками деформації професійної діяльності є: халатність і тяганина у виконанні службових обов'язків (порушення процесуальних строків попереднього розслідування по кримінальних справах; винесення необґрунтованих відмов у порушенні кримінальних справ; приховування злочинів від реєстрації й урахування; фальсифікація доказів і документів; розголошення службової таємниці); використання незаконних методів у боротьбі зі злочинністю, практичне застосування неписаного правила «мета виправдовує засоби»; корисливе використання службового стану; формалізм і спрощення в оформленні документів, приписки у складанні звітності. Небезпека деформації особистості працівника Національної поліції України полягає не лише в тому, що він, втрачаючи ділові, правові, моральні та естетичні якості, порушує законність, а й у тому, що його дії та настрої

призводять до небажаних соціальних наслідків у стосунках між поліцією та населенням, у стосунках всередині колективу. У них закріплюється досвід порушення конституційних прав громадян, що спричинює підрив таких основоположних принципів кримінально-правової політики, як законність і незворотність покарання, наносить серйозну шкоду авторитету Національної поліції України, дискредитує саму ідею побудови правової країни (Vashchenko, & Kisil, 2012, p. 139).

Враховуючи вищенаведене, зупинимось на важливості ключових принципів, якими має керуватися в повсякденній роботі співробітник правоохоронних органів:

1. *Принцип верховенства права.* Ця правова цінність має бути основою діяльності співробітника Національної поліції України як на макро-, так і на мікрорівнях. Особи, від яких залежить прийняття важливих рішень, повинні здійснювати їх виключно в правовому полі. Порушення або відхід від цього принципу може спричинити в перспективі тяжкі наслідки для всього суспільства.

2. *Принцип повновладдя народу.* Особа, що перебуває на службі в Національній поліції України, має виняткове суспільне становище, повинна пам'ятати, що її дії мають виконуватися виключно в межах інтересів народу, адже саме народ уповноважив її на ведення правоохоронної діяльності.

3. *Принцип рівності.* Забезпечує формальну (нормативну) рівність різних індивідів в соціальних системах і вимагає об'єктивного та неупередженого ставлення до кожної зі сторін правового конфлікту.

4. *Принцип справедливості.* Як і попередній принцип, потребує визнання рівності вимог і можливостей соціальних суб'єктів, але ще й вимагає врахування адекватності відплати за вчинене (за філософсько-правовою концепцією О. Павлишина).

5. *Принцип гуманізму.* Вимагає визнання людини найвищою суспільною цінністю, тобто використовує досягнення правової антропології для визначення телеологічного змісту правоохоронної діяльності.

6. *Принцип особистої відповідальності.* Змальовує ключову для філософської та правової антропології ідею свободи особистості та є протиположною панівній у радянські часи груповій, колективній відповідальності, чи, точніше, безвідповідальності за будь-які власні вчинки, зокрема ті, що суперечать визначенням законодавством функціям і повноваженням Національної поліції України.

Висновки

На підставі проведеного вище дослідження слід зазначити деякі заходи, що мінімізують або нівелюють можливість появи та виявів професійної деформації у співробітників правоохоронних органів. Дані заходи поділяються на три напрямки:

– *організаційно-адміністративний.* Цей напрям має бути спрямований на вирішення таких завдань: закріплення за новим працівником наставника; адаптація співробітника до діяльності, посади й колективу; комплектування груп для виконання службових завдань з урахуванням їх психологічних особливостей; тимчасове полегшення режиму роботи; надання короткотермінової (до 10 днів) відпустки; надання чергової відпустки частинами; періодичні заміни та переведення за згодою співробітника в межах однієї служби та до інших служб; створення умов для службового зростання; своєчасне розв'язання житлово-побутових питань; належне фінансове стимулювання професійних досягнень, відповідна матеріальна винагорода (Shevchyshen, Kryshevych, & Lepei, 2018);

– *реабілітаційно-відновлювальний.* Своєчасне санаторно-курортне лікування та активний відпочинок із частковою чи повною зміною соціального оточення; вживання стимулюючих, відновлювальних препаратів (фітотерапія, кисневі коктейлі тощо) у поєднанні з оздоровчими процедурами; регулярні заняття бойовою, тактико-спеціальною підготовкою, спортом; збільшення позитивних вражень від спілкування та позитивних вражень взагалі; стимулювання важливих для особистості захоплень і занять;

– *світглядно-психологічний.* Проведення сеансів медитації, регуляції та саморегуляції загального психічного стану (Kudermina, & Lisun, 2015; Kudermina, 2019); коригування негативних проявів поведінки (Husain, 2019); формування у працівників навичок самоаналізу, адекватної професійної самооцінки, критичного відношення до професійної деформації моральної свідомості; регулярні заняття з професійно-психологічної підготовки, пропагування розвитку психологічних знань; впровадження індивідуальних комплексів відновлення емоційної рівноваги, вивчення та осмислення базових морально-етичних норм і принципів.

Система спеціальних заходів з профілактики та корекції професійної деформації моральної свідомості повинна передбачати такі чинники: професійний добір працівників (психодіагностика особистісних характеристик, що сприяють розвитку професійної деформації); виявлення схильності до деформації особистості в період адаптації до служб, обов'язків; періодична діагностика працівника на наявність у нього ознак професійної деформації; забезпечення постійного, соціального контролю за діяльністю працівників; проведення спеціальних занять, які допоможуть їм опанувати навички професійного спілкування, саморегуляції

тощо. Окремо слід також зазначити особистісні якості, які повинен розвивати кожен працівник правоохоронних органів, щоб уникнути виникнення проявів професійної деформації моральної свідомості: професійна компетентність, професійно-етична підготовленість, світоглядна зрілість, ерудованість, широта кругозору та інтересів, толерантність, професійна активність, неупередженість, різнобічність у захопленнях тощо.

Отже, готуючи програму запобігання професійній деформації працівників Національної поліції України доцільно, по-перше, формувати світоглядну культуру поліцейського з урахуванням національного історичного досвіду (Abysova,

Antipova, & Pavlyshyn, 2019. p. 9409-9414) та спеціфіки вітчизняної політико-правової ментальності (Bezruk et al., 2019), удосконалювати нормативно-правові бази функціонування правоохоронних органів, порядку проходження служби різними категоріями працівників відповідно до американських і європейських стандартів (Zozulia, 2019) і враховуючи міжнародний досвід (Shevchyshen, Kryshevych, & Lepei, 2018); передбачати внесення змін і доповнень до чинних актів, а, по-друге, передбачати заходи у межах чинної нормативно-правової бази з акцентом на низовій ланці.

REFERENCES

- Abysova, M.A., Antipova, O.P., Pavlyshyn, O.V., & Bondar, S.V. (2019). Nation's Historical Past under Multicultural Conditions. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*, 8(4), 9409-9414.
- Alekperov, A.S. (2013). Multykulturalizm v prostori mizh politykoiu i kulturoiu [Multiculturalism in the space between politics and culture]. *Filosofii i kultura, Philosophy and Culture*, 3, 350-355. doi: <https://doi.org/10.7256/1999-2793.2013.03.8> [in Ukrainian].
- Bandurka, O.M. (2004). *Teoriia i praktyka upravlinnia orhanamy vnutrishnikh sprav Ukrainy [Theory and Practice of Managing Internal Affairs Bodies of Ukraine]*. Kharkiv: Osnova. Retrieved from <http://lawdiss.org.ua/books/131.doc.html> [in Ukrainian].
- Baratynska, A.V. (2019). Osoblyvosti vyaviavleniia "temnykh" rys v strukturi osobystosti pratsivnykiv politsii [Features of the detection of "dark" traits in the personality structure of police officers]. *Visnyk Dniprovskoho natsionalnoho universytetu im. Olesia Honchara, Dnipro National University. Olesya Gonchar*, 1(65), 14. Retrieved from <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-3> [in Ukrainian].
- Bezruk, O.O., Blikhar, V.S., & Herasina (et al.), (2019). *Polityko-pravova mentalnist ukraïnskoho sotsiumu v umovakh yevropeiskoi intehratsii [Political and legal mentality of the Ukrainian society in the conditions of European integration]*. M.P. Trebin (Eds.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
- Eikenaar, T. (2019). Plural policing as professional strife. Municipal officers and police officers in the Netherlands. *International Journal Of Police Science & Management*, 21(3), 146-155. doi: <https://doi.org/10.1177/1461355719854107>.
- Gutman, A. (2019). Legal Issues Related to Hiring and Promotion of Police Officers. *Handbook of Police Psychology*, 72-93. doi: <https://doi.org/10.4324/9780429264108-3>.
- Husain, W. (2019). Depression, Anxiety, and Stress Among Urban and Rural Police Officers. *Journal of Police and Criminal Psychology*. doi: <https://doi.org/10.1007/s11896-019-09358-x>.
- Ihnatov, O. (2016). Proiavy orhanizovanoi zlochynnosti pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv [Manifestations of organized crime by law enforcement officials]. *Yevropeïski perspektyvy, European perspectives*. doi: <http://dx.doi.org/10.18411/b-2016-031> [in Ukrainian].
- Khrapov, S. A. (2015). Public consciousness axio-dynamics during post-Soviet era: sociocultural analysis. *Philosophy and culture*, 5, 752-761. doi: <http://dx.doi.org/10.7256/1999-2793.2015.5.14234>.
- Koteliukh, M., & Larionov, S. (2015). Shliakhy empyrychnoho doslidzhennia profesiinoi morali pratsivnyka orhaniv vnutrishnikh sprav [Ways of empirical study of professional morality of the employee of law-enforcement bodies]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy, Bulletin of the National University of Defense of Ukraine*, 3(46), 143-149. Retrieved from [http://www.irbis.nl/home/index.php?title=Special:Whatlinkshere & S21STR =%D0%9673167%2F2015%2F3](http://www.irbis.nl/home/index.php?title=Special:Whatlinkshere&S21STR=%D0%9673167%2F2015%2F3) [in Ukrainian].
- Kudermiina, O.I., & Lisun, S.L. (2015). Psykholohichni osoblyvosti normatyvnoi rehuliatcii povedinky pratsivnykiv Natsionalnoi politsii Ukrainy [Psychological peculiarities of the normative regulation of the behavior of employees of the National Police of Ukraine]. *Proceedings of the National Aviation University*, 7. doi: <https://doi.org/10.18372/2411-264x.7.10231> [in Ukrainian].
- Kudermiina, O.I. (2019). Specific Features of Mental Health of Law Enforcement Officers - Participants of the Anti-Terrorist Operation. *Law and Safety*, 73(2), 109-113. doi: <https://doi.org/10.32631/pb.2019.2.17>.
- Lozovoi, V., & Petryshyn, O. (2004). *Profesiina etyka yurysta [Professional ethics of a lawyer]*. Kharkiv: Pravo. Retrieved from http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/Etika_2004.pdf [in Ukrainian].
- Matiukhina, N.P. (2002). *Upravlinnia personalom OVS Ukrainy [Human Resources Management of Ukraine]*. Kharkiv: Osnova. Retrieved from <https://lawdiss.org.ua/books/144.doc.html> [in Ukrainian].
- Mihorian, R.H. (2011). *Moralna svidomist pratsivnykiv OVS yak diievyi rehuliator efektyvnosti pravookhoronnoi diialnosti [The moral consciousness of police officers as an effective regulator of law enforcement effectiveness]*. Retrieved from http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/kavis/2011_1/migoryn.htm [in Ukrainian].
- Niznnik, N.S. (2018). Politsiia i grazhdanskoe obshchestvo: poisk vektora vzaimodeystviia [Police and civil society: search for a vector of interaction]. *Politseyskaia deiatelnost, Police activities*, 5, 52-66. doi: <https://doi.org/10.7256/2454-0692.2018.5.23796> [in Russian].

- Paaras, A., & Goudsmit, A. (2019). Book Reviews. *Journal of Legal Anthropology*, 3(1), 103-108. doi: <https://doi.org/10.3167/jla.2019.030108>.
- Shevchyshen, A., Kryshevych, O., & Lepei, O. (2018). Correlation between the system of police officers remuneration and their professional performance: foreign experience. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(3), 343-348. doi: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-3-343-348>.
- Vashchenko, I.V., & Kisil, Z.R. (2012). Prychyny ta oznaky proiavu profesiinoi deformatsii pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav [Causes and signs of occupational deformation of law enforcement officers]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy, Bulletin of the National University of Defense of Ukraine*, 2(27), 134-139. Retrieved from <http://www.irbis.nl/home/index.php?title=Special:Whatlinkshere&S21STR=%D0%9673167%2F2012%2F2> [in Ukrainian].
- Zozulia, I. (2019). Is the National Police of Ukraine European? *SSRN Electronic Journal*. doi: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3468902>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Abysova M. A., Antipova O. P., Pavlyshyn O. V., Bondar S. V. Nation's Historical Past under Multicultural Conditions. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. 2019. Vol. 8. Issue 4. P. 9409–9414.
- Алекперов А. С. огли. Мультикультуралізм в просторі між політикою і культурою. *Філософія і культура*. 2013. № 3. С. 350–355. doi: <https://doi.org/10.7256/1999-2793.2013.03.8>.
- Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України. Харків : Основа, 2004. С. 148–150. URL: <http://lawdiss.org.ua/books/131.doc.html>.
- Баратинська А. В. Особливості виявлення «темних» рис в структурі особистості працівників поліції. *Вісник Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара*. 2019. Вип. 1 (65). С. 14. doi: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-3>.
- Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції : монографія / [О. О. Безрук, В. С. Бліхар, Л. М. Герасіна та ін.] ; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2019. 744 с.
- Eikenaar T. Plural policing as professional strife. Municipal officers and police officers in the Netherlands. *International Journal Of Police Science & Management*. 2019. Vol. 21. Issue 3. P. 146–155. doi: <https://doi.org/10.1177/1461355719854107>.
- Gutman A. Legal Issues Related to Hiring and Promotion of Police Officers. *Handbook of Police Psychology*. 2019. P. 72–93. doi: <https://doi.org/10.4324/9780429264108-3>.
- Husain W. Depression, Anxiety, and Stress Among Urban and Rural Police Officers. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 2019. doi: <https://doi.org/10.1007/s11896-019-09358-x>.
- Ігнатів О. М. Прояви організованої злочинності працівників правоохоронних органів. *Європейські перспективи*. 2016. doi: <http://dx.doi.org/10.18411/b-2016-031>.
- Khrapov S. A. Public consciousness axio-dynamics during post-Soviet era: sociocultural analysis. *Philosophy and culture*. 2015. No. 5. P. 752–761. doi: <http://dx.doi.org/10.7256/1999-2793.2015.5.14234>.
- Котелюх М. О., Ларіонов С. О. Шляхи емпіричного дослідження професійної моралі працівника органів внутрішніх справ. *Вісник Національного університету оборони України*. 2015. № 3 (46). С. 143–149. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21COLORTERMS=0&S21P03=I=&S21STR=%D0%9673167%2F2015%2F3.
- Кудерміна О. І., Лісун С. Л. Психологічні особливості нормативної регуляції поведінки працівників Національної поліції України. *Proceedings of the National Aviation University*. 2015. Issue 7. (Series «Pedagogy, Psychology»). doi: <https://doi.org/10.18372/2411-264x.7.10231>.
- Kudermina O. I. Specific Features of Mental Health of Law Enforcement Officers – Participants of the Anti-Terrorist Operation. *Law and Safety*. 2019. Vol. 73. Issue 2. P. 109–113. doi: <https://doi.org/10.32631/pb.2019.2.17>.
- Лозовой В. О., Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків : Право, 2004. 176 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/Etika_2004.pdf.
- Матюхіна Н. П. Управління персоналом ОВС України. Харків : Основа, 2002. 84 с. URL: <https://lawdiss.org.ua/books/144.doc.html>.
- Мігорян Р. Г. Моральна свідомість працівників ОВС як дієвий регулятор ефективності правоохоронної діяльності. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/kavis/2011_1/migoryn.htm.
- Нижник Н. С. Полиция и гражданское общество: поиск вектора взаимодействия. *Полицейская деятельность*. 2018. № 5. С. 52–66. doi: <https://doi.org/10.7256/2454-0692.2018.5.23796>.
- Paaras A., Goudsmit A. Book Reviews. *Journal of Legal Anthropology*. 2019. Vol. 3. Issue 1. P. 103–108. doi: <https://doi.org/10.3167/jla.2019.030108>.
- Shevchyshen A., Kryshevych O., Lepei O. Correlation between the system of remuneration of police officers and their professional performance: foreign experience. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4. Issue 3. P. 343–348. doi: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-3-343-348>.
- Ващенко І. В., Кісіль З. Р. Причини та ознаки прояву професійної деформації працівників органів внутрішніх справ. *Вісник Національного університету оборони України*. 2012. Вип. 2 (27). С. 134–139. URL: <http://www.irbis.nl/home/index.php?title=Special:Whatlinkshere&S21STR=%D0%9673167%2F2012%2F2>.
- Zozulia I. Is the National Police of Ukraine European? *SSRN Electronic Journal*. 2019. doi: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3468902>.

Стаття надійшла до редколегії 27.08.2019

Pavlyshyn O. – Doctor of Law, Associate Professor, Professor of the Department of Philosophy of Law and Legal Logic of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9444-4734>;

Kravchuk O. – Magistrate Listener of the Educational and Research Institute of Correspondence and Distance Learning of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4193-3750>;

Lev O. – Magistrate Listener of the Educational and Research Institute of Correspondence and Distance Learning of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4427-281X>

Anthropological Legal Measurements of Professional Deformation of Moral Consciousness of Employees of the National Police of Ukraine

*The purpose of the article is a comprehensive study of the professional deformation of the moral consciousness of employees of the National Police of Ukraine, which is due, first of all, to the fact that the process of professional self-determination and realization in anthropological dimension is not only one of the ways of personal development of a person, but for many – the realization of the meaning of life, whereas the change of moral the consciousness of employees in connection with the peculiarities of their professional activity transform the value orientations of the social subject as a legal person. **Methodology.** The pivotal methodological approach in the study is anthropological. The system-structural approach allowed to consider comprehensively the phenomenon of professional deformation of the National Police of Ukraine. Relying on research material on specific issues and summarizing the findings, it was noted that the most dangerous consequences are precisely the professional deformation of law enforcement officers, since it directly affects the morale of the individual. Morality in the scientific literature is considered as a complex phenomenon through various forms having a certain structure. First of all, objective standards of morality, which regulate social relations, which are defined differently by different authors, namely: moral requirement, moral law, ideal moral guidelines, higher moral values, moral principles, moral ideals, moral criteria, moral norms, moral rules of behavior, ethical ideas, moral necessity. The **scientific novelty** of this research stems from the problem of the phenomenon, as well as from the purpose, which is closely related to the proposed approaches, methodology and tasks, which reflect the value basis of the research. The authors say that the most prone to deformation are representatives of the following professions: law enforcement, military, leaders, deputies, officials, social workers, lawyers, educators, physicians, salespeople, psychologists. When it comes to the deformation of the moral consciousness and professional justice of law enforcement officers, most often they refer to the negative phenomena, traits that are formed spontaneously or consciously by some representatives of this professional group contrary to social, state requirements, standards of professional activity and behavior. Naturally, they are hidden, but express a new setting of individual value consciousness and are realized in behavior, actions in the absence of external control. Such guidelines and actions may be of a socially undesirable, inadmissible or dangerous, unlawful nature. This study focuses on structuring and conducting a comprehensive analysis of the factors and factors that lead to the professional deformation of National Police officers, as well as providing recommendations on the results of the work done, with the aim of preventing and preventing professional deformation of law enforcement officers. **Conclusions.** After analyzing the available information on a number of certain violations and checking statistics on such events, it was concluded that the violations of the law, as a rule, are a result of professional and moral deformation of individual employees of the National Police of Ukraine, lack of effective control mechanism and demand from some leaders, low level of organization of educational work, moral and psychological preparation and training of personnel. In preparation of the program of prevention of professional deformation of employees of the National Police of Ukraine, it is advisable, first of all, to improve the normative and legal bases of the functioning of law enforcement agencies, the order of service of different categories of employees; to envisage amendments to the existing acts, and, secondly, to provide for measures within the existing legal framework with a focus on the grassroots.*

Keywords: anthropology of law; professional deformation; moral consciousness; National Police of Ukraine; moral standards and principles; professional ethics.